

O hřivnách (a penězích vůbec)

Lk 19,11-28

A když to poslouchali, řekl jim další podobenství, protože byl blízko Jeruzaléma a oni si mysleli, že Boží království se má zjevit hned. Řekl tedy: "Jeden urozený člověk odešel do daleké země, aby se ujal království a zase se vrátil. Předtím ale zavolal svých deset služebníků, dal jim deset hřiven a řekl jim: 'Podnikajte, dokud nepřijdu.' Jeho poddaní ho ale nenáviděli a poslali za ním poselstvo se slovy: 'Nechceme, aby tento nad námi kraloval!' Když se však jako král vrátil, stalo se, že si nechal zavolat ty služebníky, kterým dal peníze, aby zjistil, kolik kdo vydělal. Dostavil se tedy první a řekl: 'Pane, tvá hřivna vynesla deset hřiven.' On mu odpověděl: 'Výborně, můj dobrý služebníku. Protože jsi byl věrný v nejmenším, měj moc nad deseti městy.' Potom přišel druhý a řekl: 'Pane, tvá hřivna vydělala pět hřiven.' A tomu řekl: 'Také ty buď nad pěti městy.' Potom přišel jiný a řekl: 'Pohleď, Pane, tvá hřivna, kterou jsem měl uloženou v šátku. Báł jsem se tě totiž, neboť jsi přísný člověk. Vybíráš, co jsi neuložil, a sklízíš, co jsi nezasel.' A tomu řekl: 'Soudím tě z tvých vlastních úst, zlý služebníku. Věděl jsi, že jsem přísný člověk, že vybírám, co jsem neuložil, a sklízím, co jsem nezasel. Proč jsi tedy nedal mé peníze na stůl směnárníkům, abych si je, až přijdu, vybral i s úroky?' Tehdy řekl těm, kdo tam stáli: 'Vezměte mu tu hřivnu a dejte ji tomu, který má deset hřiven.' A oni mu řekli: 'Pane, má deset hřiven.' 'Říkám vám totiž, že každému, kdo má, bude dáno, ale tomu, kdo nemá, bude vzato i to, co má. Ty mé nepřátele, kteří nechtěli, abych nad nimi kraloval, pak přiveďte sem a pobijte přede mnou.'" A když to pověděl, šel napřed cestou vzhůru k Jeruzalému. (Lk 19.11-:28 NBK- mírně upraveno podle originálu))

Bratři a sestry/ Milí přátelé

jistě podobenství o hřivnách znáte a obecně je znám i jeho výklad – vždyť řecké slovo pro hřivnu *talentos* vešlo až do obecného jazyka a stalo se synonymem *nadání, vlohy*, kterou člověk má a kterou

by asi měl opravdu zúročit; i v běžném životě posuzujeme nepříznivě, když někdo *nechá ležet ladem svůj talent*.

Lukášovská verze podobenství se ale od známější, matoušovské nepatrně liší – ne ve smyslu podobenství, ten zůstává stejný, ale v Lukášově verzi ho provázejí ještě různé další okolnosti. A právě ty nás budou zajímat.

Nemám tak ani na mysli politické narážky a dobové drby, ale – všimli jste si, jak mnoho se v této verzi chodí?...Jeden urozený člověk *odešel* do daleké země,... Když se však jako král *vrátil*.... Přišel tedy druhý (a třetí – první se *dostavil*)... abych si je, *až přijdu*, vybral i s úroky. A navíc – celé to podobenství vypráví Ježíš učedníkům na *cestě* do Jeruzaléma.

Na tom jistě na první pohled není nic zvláštního: Lidé se pohybují, chodí. A co peníze, ty také chodí? Rozhodně se pohybují aspoň s lidmi. Tento vynikající snad Lýdský vynález nám umožní, když se vydáváme na cesty, nebrat si s sebou zásobu ovčích či bobřích kůží, damascenských nožů, či jakéhokoliv jiného předmětu naší výroby; ty všechny se nám vejdou do podoby, symbolu peněz. Odhmotnění peněz z podoby mincí, později bankovek, do neviditelného, nehmatného kódu, uloženého prý kdesi na plastické kartičce, je jen dalším krokem toho procesu.

A mohou chodit peníze i bez lidí? Evidentně ano. Příkladem toho je, když peníze někam pošleme, poukážeme. To je možné i bez onoho plastického odhmotnění: je nutno jen poslat zprávu důvěryhodné osobě nebo instituci, která se nalézá někde jinde a se kterou jsme v obchodním spojení, a ona už se postará, aby peníze došly ke svému příjemci. Nebudou to samozřejmě tytéž peníze, které jsme položili na lavici (*banco*) v příslušném italském městě, nebo dnes normálně odnesli na poštu, ale tím, že peníze jsou jen symbolem hodnoty, ne hodnotou samou, to nevadí. „Jiné“ peníze poslouží té osobě stejně dobře jako ty naše. Tohle bylo vynalezeno někdy v pozdním středověku a první takovou důvěryhodnou institucí, jíž

lidé svěřovali své peníze k přepravě, byly kláštery, především templářský řád.

Jakkoli si s právě uvedenou úrovní samostatnosti peněz mnozí dobře vystačíme, pro peníze samé to pořád není ono. Takto se peníze totiž pohybují jen na přímý lidský popud. Chtít víc, tedy požadovat od peněz nějaké automatické, neřkuli přímo inteligentní chování je ovšem velice dvojsečné – jako vždy, když necháme věci, aby fungovaly za nás a bez nás – bez naší přímé kontroly. Ale je také očividné, že se to už dost dlouho děje. Na burze ani ten sebezkušenější burzián nebo analytik trhu nedokáže předpovědět, co peníze v příští minutě vyvedou. Chceme-li mít takto „chytré“ peníze, musíme se s tím smířit.

Peníze se tedy pohybují také velice mnoho. V moderní době se dokonce *musí* pohybovat, aby zůstaly penězi. Bankovky nelze zakopat. Nejen proto, že by papír v zemi asi dlouho nevydržel (bankovky se navíc dělají z velmi trvanlivého papíru), ale proto, že jejich vnější podobu reguluje stát a může ji kdykoli změnit – ať už měnovou reformou, nebo prostou záměnou jednoho platidla jiným. Pak po uplynutí určité lhůty ztratí stará platidla, staré symboly svoji účinnost a stanou se z nich jen obrázky. Pomocí peněz si tedy vzájemně symbolicky *předáváme* jistou přízeň, jistou libost a „zásluhu“, kterou pak můžeme uplatnit u někoho jiného prakticky univerzálně. Kdybychom si peníze vzájemně nepředávali, kdybychom tedy jimi jedni druhým nesloužili, přestaly by mít svůj smysl i hodnotu.

Zpět k podobenství. „V šátku“ by peníze snad i dnes nějakou dobu vydržely, ale proč bychom to, proboha, dělali. Každého z nás jistě napadne hned několik způsobů, jak je efektivně využít jinak. Možná – tak trochu s tím třetím služebníkem (držet palce slabším je přece fér) – namítnete, že potom je značné riziko, že ty peníze přijdou při tom za své a výsledku se při tom nedosáhne. V tomto momentě si ale musíme uvědomit, že to je *podobenství*, že se tu nemluví doopravdy o penězích, anebo *jen* o penězích. A zkusme si

vzpomenout na to, co jsem říkal před chvílí o poukazování peněz, a k našemu podobenství to přičlenit: Ty peníze, které někde jinde přinesou svůj užitek, nejsou tytéž, které já zde vynaložím, ale to vůbec nevadí. I když se zdá, že vynaložená aktivita se rozplynula vniveč, něco se přece stalo; bylo zaděláno na určitý kvas, který bude působit – i když nyní už bez naší kontroly. Skoro si říkám, že je škoda, že nemáme v tom podobenství zachycen i případ služebníka, který se svěřenými prostředky zariskoval – a neuspěl. Osobně si myslím, že by ho Pán pochválil. Úspěšnost není jediným kritériem hodnoty práce a díla.

Peníze, jež dnes došly univerzálního upotřebení, se nám často stávají také univerzálním symbolem hodnoty, takže mnozí prakticky všechno na peníze přepočítávají. Ale tady musíme dát pozor. Peníze jsou vskutku jen jednou z možností, jak vyjádřit svoji práci, svoji hodnotu pro svět a pro Boha. Těch hodnot je mnohem více, a čím jsou vzácnější, silnější a užitečnější (touto trojicí překládám starý výraz *duchovnějši*), tím hůře se dají na obyčejné peníze převést. A toto vše máme uvést do pohybu. To neznamena nic jiného, nežli že musíme uvést do pohybu *sebe*. Koneckonců učinil to I ježíš: je právě na cestě. Kam? Do Jeruzaléma. A co tam hodlá podnikat? Investovat. Hodlá investovat nejvyšší částku s nejvyšším rizikem – sama sebe, svůj život.